

Державний вищий навчальний заклад
«Українська академія банківської справи
Національного Банку України»

Препринт серії № UABS MEN/2012/013

А.А.Ашурбекова, аспірант, кафедра менеджменту

Нобелівська премія з економіки як компас у світі науки

III конкурс студентських робіт з Нобелівської тематики жовтень 2011-
квітень 2012 року у місті Дніпропетровськ на базі Дніпропетровського
університету імені Альфреда Нобеля.

А.А.Ашурбєкова, аспірант, кафедра менеджменту
ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку України»

НОБЕЛІВСЬКА ПРЕМІЯ З ЕКОНОМІКИ ЯК КОМПАС У СВІТІ НАУКИ

Лауреатами Нобелівської премії з економіки за 2011 р. стали американці Томас Сарджент і Крістофер Сімс. Премія присуджена за “емпіричні дослідження причинно-наслідкових зв’язків в макроекономіці”.

Нобелівський комітет відзначає, що лауреати 2011 розробили наукові методи, які дозволяють відповідати на питання про зв’язки між економічною політикою і різними макроекономічними змінними (такими як ВВП, інфляція, зайнятість та інвестиції).

Т. Сарджент дослідив, як структурна макроеконометрика може застосовуватися для аналізу постійних змін в економічній політиці. Наприклад, він вивчав економічну ситуацію після закінчення Другої світової війни, коли багато країн спочатку проводили економічну політику, що сприяло підвищенню рівня інфляції, але в підсумку вдалися до систематичних змін, щоб забезпечити зниження зростання цін.

На макроекономічному рівні Сарджент довів, що через існування раціональних очікувань чиновники не можуть маніпулювати економікою шляхом систематичного обману населення несподіванками в економічній політиці [1].

Наприклад, центральні банки не можуть постійно знижувати рівень безробіття через послаблення монетарної політики — “друк грошей” — і активізацію ділової активності, оскільки люди раціонально передбачають майбутню інфляцію і будуть завчасно наполягати на збільшенні зарплати та вищих відсоткових ставок за свої вклади.

Дослідження і регулювання економічних процесів ускладнюється не тільки каскадом раціональних очікувань про майбутні події та припущень про очікування людей, а й складністю взаємозв’язку між шоками економічної політики та економіки [2].

Іншими словами, маючи лише ряд історичних даних про ВВП, інфляцію, відсоткові ставки, вченим надто складно визначити, де економічні зміни впливають на владу, де дії влади змінюють економічне середовище, а де починають діяти очікування людей, корегуючи наслідки економічних та політичних змін.

Такий новий погляд на динамічність та випадковість в макроекономіці вимагав глибшого аналізу і більш складних математичних розрахунків. Сарджент дав поштовх для розвитку та використання нових економетричних методів для перевірки та вдосконалення теорії раціональних очікувань.

Сімс розробив метод аналізу наслідків шоків економічних заходів та подій, заснований на так званій векторній авторегресії. VAR-метод Сімса — це система лінійних рівнянь з багатьма змінними, яка описує залежність обраних цільових змінних від їхніх минулих значень, минулих значень решти параметрів та дії зовнішніх шоків [1].

Спрощеним прикладом застосування VAR-методу Сімса може бути обчислення наслідків жорсткої монетарної політики — підвищення відсоткової ставки центральним банком — на подальший обсяг ВВП країни та рівень інфляції [3].

За розрахунками Сімса наслідком цілеспрямованого підвищення процентної ставки стане різкий спад виробництва, а отже — й обсягу ВВП протягом першого року після монетарних заходів. Однак починаючи з шостого кварталу після підвищення ставки, ВВП повинен поступово і повільно зростати.

Тим часом вплив росту відсоткової ставки на інфляцію, заради чого зазвичай і вводяться жорсткі монетарні заходи, протягом року не відчуватиметься. Лише через рік-два посилення грошово-кредитної політики призведе до зниження цін в економіці [3].

Таким чином, приборкання інфляції виллється для регулятора у спад економічної активності та передбачатиме річну затримку. Попередньо обчисливши ефект від своїх дій, банківський регулятор може раціональніше розставити пріоритети: що важливіше — стабілізація цін чи зростання виробництва.

Вітчизняні вчені-економісти активно застосовують методи Томаса Сарджента і Крістофера Сімса при дослідженні питань стосовно прогнозування рівня курсу, визначення рівня ризику та проектування очікуваного рівня цін.

Метод VAR аналізу застосовується в працях таких учених економістів, як Г. Марковиц, А. Осмолівський, В. Аньшин, В. Амітан, Є. Аксьонова, А. Амоша, Я. Берсуцький, Т. Жорняк для вирішення проблем функціонування та прогнозування фондового ринку, управління формуванням портфеля цінних паперів.

Проблемам моделювання і прогнозування валютного курсу в контексті зростання національної економіки присвячена велика кількість наукових досліджень вітчизняних вчених: О. Береславської, О. Дзюблюка, А. Гальчинського, В. Геєця, В. Козловського, І. Крючкової, В. Міщенко, А. Сомика, Т. Унковської та багатьох інших. Але єдиних беззаперечних наукових рекомендацій, як поводитися з курсом валют, який застосовувати валютно-курсовий режим для стимулювання економічного зростання національних економік різного рівня та типу так і не визначено. Вченими надаються різні твердження, отримані в результаті моделювання і виражені у прогнозуванні валютного курсу в розвинутих країнах та в країнах з ринком, що формується, і нерозвинутих країнах, які, як правило, мають неоднозначні висновки та рекомендації щодо подальшої валютно-урсової політики [4].

М. Ю. Демченко в роботі «Еволюція моделювання валютного курсу» розглядає минулі та сучасні теоретичні концепції, моделі валютного курсу та проблеми його прогнозування з метою стимулювання зростання національної економіки. Аналізується вплив валютного курсу, як інструменту державної монетарної політики, на сукупний попит і пропозицію через свою волатильність. Висловлюється думка про те, що поступове зміцнення валютного курсу (ревальвація) національної грошової одиниці позитивно впливає на очікування суб'єктів господарювання, створює привабливий інвестиційний клімат та може стимулювати модернізацію української економіки [5].

Теорію раціональних очікувань серед вітчизняних вчених продовжив Макарєнко М. І. в своїй роботі «Раціональні очікування у сучасних моделях монетарної стабілізації цін» [6]. Центральні банки багатьох країн за останнє десятиліття перейшли до використання в процесі регулювання економіки режиму таргетування інфляції. Це потребує конструювання надійних моделей інфляції з урахуванням дії різноманітних економічних, політичних і соціально-психологічних факторів. Вчений аналізує проблемні аспекти економетричних моделей монетарної стабілізації цін і пропонує шляхи їх удосконалення.

Національний банк України в особі Ради НБУ на сьогодні перебуває у пошуку як пріоритетної стратегії грошово-кредитної політики, так і надійних економетричних моделей визначення прогнозних показників макроекономічного стану. Наявність численних факторів невизначеності щодо майбутнього змушує НБУ використовувати не стільки прогнозні моделі, скільки опиратися на експертні оцінки аналітиків [6].

Отже, отримати цілісну картину майбутньої інфляції та вчасно запровадити заходи щодо її грошово-кредитного регулювання видається можливим при побудові не фрагментарної, а багатофакторної динамічної моделі із врахуванням, з одного боку, поточних змін і тенденцій в реальному та фінансовому секторах економіки, а з іншого – психологічного фактору у вигляді очікувальної поведінки макросуб'єктів. Якщо для першого випадку в нагоді стане фінансове програмування, методика якого вже розроблена зарубіжними економістами, то для другого необхідні фундаментальні та прикладні дослідження з кількісного визначення та формалізації раціональних очікувань.

Протягом трьох десятиліть методики Сімса і Сарджента набули використання в академічних і політичних колах. Модель векторної авторегресії та структурна макроекономічна модель застосовуються у багатьох сферах економічної науки.

На нашу думку, в часи глобального посилення кризових явищ ідеї нобелівських лауреатів виявилися напрочуд корисними не лише для центральних банків, а й для фіскальних органів державного управління та міжнародних організацій, дозволивши проаналізувати майбутні ефекти від антикризових заходів.

Вітчизняні вчені продовжують аналізувати, застосовувати та доповнювати методологію емпіричних досліджень причинно-наслідкових зв'язків пристосувавши її до української економічної системи.

Науковий керівник:

д.е.н., професор, завідувач кафедри менеджменту

І.І. Д'яконова

Література

1. Корнилюк, Р. Мічені Нобелем-2011: макроекономісти Сарджент і Сімс [Електронний ресурс] / Р. Корнилюк // Економічна правда. – 14.10.2011. – Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/publications/2011/10/14/301882/> – Назва з домашньої сторінки Інтернету.
2. Симонов, Д. Квазикристаллы и темная энергиям [Текст] / Д. Симонов // Контракты. – 17.10.2011. – №42 (1013).
3. The Sveriges Riksbank Prize in Economic Sciences in Memory of Alfred Nobel 2011 Thomas J. Sargent, Christopher A. Sims [Електронний ресурс] : / сайт Нобелівського комітету – Mar 2012. – Режим доступу: http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/economics/laureates/2011/# 12. – Назва з домашньої сторінки Інтернету.
4. Чашко, Т. А. Методические аспекты разработки механизма оптимизации портфеля ценных бумаг банка [Текст] / Т. А. Чашко, М.О.Житарь // Економіка і організація управління. –2010. – № 1 (7). – С. 81-90.
5. Демченко, М. Ю. Еволюція моделювання валютного курсу в контексті економічного зростання [Текст] / Демченко М. Ю. // Науковий вісник ЧДІЕУ. – 2011. – № 3 (11). – С. 225-234.
6. Макаренко, М. І. Рациональні очікування у сучасних моделях монетарної стабілізації цін [Текст] / М. І. Макаренко // Вісник Української академії банківської справи. - 2002. - № 1 (12). - С. 20-24.